

ЦЕНТР ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я МОЗ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ

Національна академія
медичних наук України

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р.

МОЄ ЗДОРОВ'Я – МОЄ ПРАВО»

5 квітня 2024 р.

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

**My health,
my right**

Київ 2024

**Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Національна академія медичних наук України
ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України»**

**МАТЕРІАЛИ
науково-практичної конференції з міжнародною участю
до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р.**

«МОЄ ЗДОРОВ'Я – МОЄ ПРАВО»

**5 квітня 2024 р.,
м. Київ**

Київ
НМУ імені О.О. Богомольця
2024

Відповідальні за випуск:

завідувач кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, професор **Грузєва Т.С.**

директор Навчально-наукового інституту громадського здоров'я та профілактичної медицини ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, професор **Паламар Б.І.**

професор кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, доцент **Галієнко Л.І.**

доцент кафедри громадського здоров'я ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця, доцент **Іншакова Г.В.**

Моє здоров'я – моє право: матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р., 5 квіт. 2024 р. К. : НМУ, 2024. 97 с.

У матеріалах щорічної науково-практичної конференції з міжнародною участю до Всесвітнього дня здоров'я 2024 р., який проводиться під гаслом «Моє здоров'я – моє право», висвітлено актуальні питання правових та етичних засад охорони здоров'я, розбудови системи громадського здоров'я, міжнародної, міжсекторальної та міждисциплінарної співпраці у сфері громадського здоров'я, доступності і якості медичної допомоги. Розкрито сучасні виклики та загрози для здоров'я населення епідемічного, екологічного, соціально-економічного, воєнного характеру, напрями боротьби з неінфекційними та інфекційними захворюваннями, профілактичні стратегії в охороні здоров'я, охарактеризовано соціально-економічні та екологічні детермінанти здоров'я тощо.

**ФОРМУВАННЯ КАДРІВ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я: 100-річний
ДОСВІД (ДО 100-річчя КАФЕДРИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я
НМУ імені О. О. БОГОМОЛЬЦЯ)**

Грузєва Т. С.

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, м. Київ, Україна

Відомо, що науково-освітня профілактична школа НМУ імені О. О. Богомольця є однією з найстаріших, найавторитетніших в Україні шкіл з підготовки фахівців громадського здоров'я. Підвалини її формування сягають ХІХ століття, коли в Київському університеті Святого Володимира відкрився медичний факультет, у складі якого функціонувала кафедра державного лікарезнавства, а згодом – кафедра гігієни, медичної поліції, медичної географії та статистики. На мультидисциплінарних кафедрах суттєва увага приділялася питанням епідеміології та санітарної статистики, формуванню у студентів соціально-гігієнічного мислення та концептуального бачення шляхів вирішення актуальних проблем громадського здоров'я як відповідь на наявні виклики та загрози, у т. ч. епідемії дифтерії, холери тощо. Теоретичні засади викладання підсилювалися практичними заняттями, які часто проводилися у санітарних закладах м. Києва. Мультидисциплінарний підхід до викладання громадського здоров'я сприяв його збагаченню як навчальної дисципліни та чіткому окресленню ядра медико-соціальної проблематики.

Справжній якісний ривок у розвитку освітнього напрямку громадського здоров'я розпочався з приходом в академічне середовище з практичної охорони здоров'я Корчака-Чепурківського О. В. Його безцінний досвід роботи земським повітовим лікарем, а потім завідувачем санітарного бюро губернського земства та наукові напрацювання було покладено в основу дисертаційної роботи, успішно захищеної у 1898 р. Тривалий час корифей соціально-гігієнічної науки поєднував викладання в університеті з роботою у санітарному відділі Київської міської управи, спочатку лікарем, а згодом – завідувачем. Його принципові оцінки санітарної ситуації та вжитих владою заходів призвели до звільнення, після чого він зосередився на науково-освітній діяльності. Новаторський курс «Основи соціальної гігієни і громадської медицини», запропонований Корчаком-Чепурківським О. В. у 1906 р., окреслив новий етап розвитку громадського здоров'я як науки і практики зміцнення здоров'я та профілактики хвороб. Змістове наповнення курсу поряд з питаннями епідеміології, організації діяльності громадських санітарних установ, популяційного здоров'я, санітарної

статистики, збагатилося питаннями демографії, гігієни праці, способу життя тощо.

Корчак-Чепурківський О. В. справедливо вважається фундатором науково-освітнього напрямку у громадському здоров'ї та ініціатором і будівничим нової української вищої медичної школи. Багато в чому завдяки його невтомній праці у 1917 р. було відкрито Київський український народний університет, в подальшому трансформований у Державний український університет, де вчений завідував кафедрою гігієни, яка опікувалася викладанням питань громадського здоров'я. Після низки об'єднань та перейменувань в Інститут охорони здоров'я, а згодом - у Київську державну медичну академію, у 1922 р. було створено Київський медичний інститут, де Корчак-Чепурківський О. В. продовжував працювати завідувачем кафедри загальної та соціальної гігієни та деканом санітарно-гігієнічного відділу.

У 1923 р. у закладах вищої медичної освіти починається процес створення самостійних кафедр соціальної гігієни як осередків науково-освітнього напрямку «громадське здоров'я». У Київському медичному інституті на засіданні Бюро інституту 7 грудня 1923 р. було прийнято історичне рішення про створення самостійної кафедри соціальної гігієни. Оскільки остаточне затвердження даного рішення виборчою комісією відбулося 18 січня 1924 р., ця дата вважається днем заснування кафедри. Викладання соціальної гігієни як самостійної дисципліни було започатковане невеликим колективом кафедри за програмою, яка передбачала лекції, практичні заняття з санітарної статистики, вивчення організації роботи закладів охорони здоров'я, семінарські заняття, самостійну роботу. Самостійне опрацювання матеріалу включало передбачало аналіз здоров'я певних груп населення та оцінку медичного обслуговування; розробку рекомендацій щодо удосконалення організації медичної допомоги. Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу включало низку методичних розробок для студентів, підготовлених співробітниками кафедри. Завідували кафедрою у цей період Каган С. С. (1924-1929 рр.), Радченко С. І. (1929-1934 рр.). Наукова тематика кафедри охоплювала різнобічні питання громадського здоров'я, у т. ч. організації охорони здоров'я, зокрема служби материнства та дитинства, санітарної справи. Медико-соціальні оцінки здоров'я та обґрунтування оздоровчих заходів потребували проведення масових санітарно-демографічних обстежень, що поглиблювало співпрацю з науковцями Українського інституту охорони здоров'я та Українського бюро санітарної статистики. Виконання низки наукових робіт, написання дисертацій сприяли формуванню нової плеяди науковців, які отримали ступені кандидатів і докторів

наук, а в подальшому очолили кафедри соціальної гігієни в інших медичних інститутах.

З початком роботи репресивної машини у 1937 р. розпочалася трагічна сторінка життя багатьох викладачів, дослідників, закладів і установ. Було ліквідовано осередки української соціально-гігієнічної науки - Український інститут охорони здоров'я та Інститут демографії та санітарної статистики Всеукраїнської академії наук (ВУАН). Академіка Корчака-Чепурківського О.В. звільнили з займаної ним на той час посади секретаря ВУАН, його сина - дослідника-демографа було репресовано.

Не оминуло лихоліття і кафедри соціальної гігієни, які у 1941 р. перейменували в кафедри організації охорони здоров'я. Зі змістового наповнення навчальних програм вилучили питання соціальної обумовленості здоров'я та соціальної спрямованості охорони здоров'я. Заборонили проведення медико-соціальних досліджень, що унеможливило отримання об'єктивних даних щодо здоров'я населення, виявлення впливу детермінант та розробку профілактичних заходів. Під час Другої світової війни кафедра продовжувала навчальний процес у складних умовах евакуації, браку кадрових ресурсів, навчально-методичних матеріалів, та скороченого обсягу навчальних годин.

У повоєнні роки відбувалося розширення наукової тематики кафедри, удосконалення викладання різнобічних аспектів громадського здоров'я. Завідувачі кафедри доцент Кушнір Ю. А. (1952-1953 рр.), доцент Пігіда І. П. (1953-1961 рр.) привносили в науково-освітню діяльність кафедри актуальні питання здоров'я сільського населення, захворюваності з тимчасовою втратою працездатності, удосконалення організації медичного обслуговування дитячого населення, розробки основ диспансеризації тощо. У 1959 р. внаслідок об'єднання кафедри з кафедрою історії медицини відкрився новий науково-освітній напрям – медико-історичний. Цей напрям посилювався після приходу у 1961 р. на кафедру професора Хороша І.Д. (1961-1972 рр.) на посаду завідувача та доцента Грандо О.А., який очолював кафедру у 1972 -1990 рр. і створив унікальний Національний музей медицини.

З поверненням у 1966 р. кафедрам соціально-гігієнічної спрямованості й перейменуванням їх у кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я завершився гострий процес стагнації соціально-гігієнічної науки. Навчальні програми знову набули медико-соціального спрямування. А науковий напрям розширився питаннями аналізу здоров'я й поліпшення медичного обслуговування жінок, зайнятих на шкідливому виробництві, травматизму дітей і організації надання їм швидкої медичної допомоги, захворюваності дітей на респіраторні

захворювання, розробки організаційних профілактичних заходів, дослідження соціально-гігієнічних питань здоров'я студентів та їх успішності, етико-деонтологічних проблем, комплексного вибіркового вивчення стану здоров'я населення, присвяченого перепису населення 1970 р.

З 1968 р. ще одним важливим освітнім напрямом кафедри стало започаткування підвищення кваліфікації викладачів соціальної гігієни та організації охорони здоров'я закладів вищої медичної освіти України. Впродовж 1968-1982 рр. на кафедрі підвищили кваліфікацію понад 500 викладачів.

На кафедрі з 1971 р. було виокремлено напрям менеджменту і розпочато функціонування постійно діючих Курсів з підвищення кваліфікації керівних кадрів охорони здоров'я, де підвищили свою кваліфікацію 1435 керівників органів і закладів охорони здоров'я з усіх адміністративних територій України. Було закладено основи майбутнього розвитку самостійної кафедри менеджменту охорони здоров'я.

У цей період колектив кафедри поповнився аспірантами, асистентами та доцентами, які в майбутньому багато в чому визначили науково-освітній поступ кафедри та закладу в цілому. Зокрема, к.м.н. Матвєєва Г. П. поєднувала викладання на посаді доцента кафедри з адміністративною роботою на посаді начальника навчальної частини КМІ, а згодом очолила новостворену кафедру соціальної гігієни та організації охорони здоров'я по підвищенню кваліфікації керівних кадрів охорони здоров'я. Непересічною подією став прихід на кафедру випускниць КМІ, відмінниць навчання Прус Л. О., яка успішно захистила дисертацію, отримала звання доцента і десятки років відповідала за навчальну роботу; Чуйко А. П., яка після захисту дисертації продовжила науково-педагогічну діяльність, була незмінним відповідальним за методичну роботу кафедри. Великий внесок у підготовку фахівців громадського здоров'я зробили також к.м.н., доцент Кухленко Г. В., яка поряд з викладацькою роботою курувала наукову роботу кафедри, була секретарем апробаційної ради «соціальна гігієна» Спеціалізованої вченої ради; к.м.н., доцент Полянський О. А., який відповідав за підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Біостатистичний напрям на кафедрі розвивали к.м.н. Мінцер О. П., Склярєнко І. С., Тимошенко Я. Г., а в подальшому було започатковано окремий правовий напрям підготовки фахівців охорони здоров'я.

У 1973 р. до аспірантури вступив випускник КМІ Вороненко Ю. В., який послідовно пройшов шлях асистента, доцента, професора, а згодом – завідувача кафедри. На початку 80-х років ХХ ст. на кафедру прийшли учень Грандо О. А. Криштопа Б. П., який у 1986 р. захистив докторську дисертацію та працював на

посаді проректора з міжнародних зв'язків КМІ; викладачі Вітер Н. Ф., Ярменчук А. Д., Дмитрієва З. Д., Півень І.Д., к.м.н. Ціборовський О. М.

Новий етап розвитку кафедри розпочався з 1991 р., який був пов'язаний з державотворчими процесами в країні, з обґрунтуванням нової національної системи охорони здоров'я та підготовкою для неї сучасних спеціалістів у сфері соціальної медицини та громадського здоров'я. Згідно з новими завданнями та напрямками діяльності у 1998 р. кафедру було перейменовано у кафедру соціальної медицини та громадського здоров'я. Кафедральний колектив поповнився перспективними кадрами, серед яких к.м.н. Гульчій О. П., к.м.н. Назарова О. Г., к.м.н. Лісова З. Н., к.м.н. Литвинова Л. О., Замкевич В. Б., Литвинчук В. В., Захарова Н. М., Тонковид О. Б., Дяченко М. А., Столяров В. С., Таран В. В.

Поряд з розширенням наукової тематики за рахунок міжнародних проектів суттєвого реформування зазнав освітній напрям. Тривав системний пошук сучасних підходів до формування навчальної програми дисципліни «соціальна медицина та організація охорони здоров'я», її навчально-методичного забезпечення. Цю роботу очолював завідувач кафедри, професор Вороненко Ю.В., який впродовж 1995-2002 рр. працював також в МОЗ України на посаді начальника Головного управління освіти, науки та інформаційно-аналітичного забезпечення. За вказаний період було розширено змістове наповнення навчальної дисципліни «соціальна медицина та організація охорони здоров'я», диференційовано окремі її складові. Із загального контексту організації охорони здоров'я було виокремлено економічний та управлінський блоки, які було покладено в основу навчальних програм з економіки охорони здоров'я для студентів закладів вищої медичної освіти та з менеджменту і маркетингу в якості елективного курсу. Традиційно кафедра реалізовувала історичний освітньо-науковий напрям, який розвивали к.м.н., доцент Ступак Ф. Я. та асистент Михалко Н. А.

Значна увага приділялася питанням удосконалення об'єктивного контролю знань студентів. З цією метою викладачами кафедри було розроблено тестові питання для поточного та кінцевого контролю знань. Розробки кафедри було викладено у збірнику «Програмні тестові питання з соціальної медицини та організації охорони здоров'я», який видано у 1997 р. і перевидано у 2001 р., та впроваджено у навчальний процес закладів вищої медичної освіти України. Непересічне значення для успішної реалізації освітнього процесу мало видання у 2000 р. першого в Україні фундаментального підручника «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я» для студентів вищих медичних навчальних закладів III–IV р. а. Водночас, було підготовлено та видано у 2002 р. «Посібник із

соціальної медицини та організації охорони здоров'я» та підручник «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я» для студентів вищих медичних навчальних закладів I–II р. а.

Поряд з підготовкою фахівців для системи охорони здоров'я кафедра традиційно займалася підготовкою кадрів вищої кваліфікації. На її базі функціонувала апробаційна рада з розгляду дисертаційних робіт за фахом «соціальна гігієна» єдиної на той час спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій цього наукового напрямку. Науково-педагогічні працівники кафедри були експертами в процесі підготовки численного загону наукових кадрів вищої кваліфікації.

З приходом у 2004 р. на посаду завідувача кафедри професора Москаленка В. Ф. колектив кафедри долучився до наукового супроводу реформування охорони здоров'я з пріоритетним розвитком первинної медичної допомоги, впровадження профілактичного вектору розвитку охорони здоров'я. Викладачі кафедри працювали в багатьох робочих групах МОЗ України, стали розробниками нормативно-правових актів, стратегічних та програмних документів в охороні здоров'я. Активно працювала створена при кафедрі на громадських засадах наукова лабораторія стратегічних досліджень в охороні здоров'я.

В контексті оптимізації викладання соціальної медицини було розроблено низку примірних навчальних програм за участю провідних методистів кафедри. Вийшли з друку підручники нового покоління: «Біостатистика» (2009 р.), «Економіка охорони здоров'я» (2010 р.), «Громадське здоров'я» (2011 р.), «Історія медицини» (2015 р.), основу авторських колективів яких становили співробітники кафедри. Міжнародна діяльність кафедри посилилася за рахунок співпраці з Бюро ВООЗ в Україні та Європейським регіональним бюро ВООЗ (ЄРБ ВООЗ). Було підготовлено низку звітів на замовлення міжнародних організацій, зокрема Центру профілактики і контролю за захворюваннями (CDC, США) та ЄРБ ВООЗ. Реалізація спільної з Каролінським інститутом (Стокгольм, Швеція) програми підготовки науково-педагогічних кадрів започаткувала вектор інтернаціоналізації освіти в громадському здоров'ї.

З 2014 р. кафедру очолює професор Грузєва Т.С. Після проведення реорганізації та низки перейменувань кафедра отримала назву «кафедра громадського здоров'я». Відповідно до нової назви та нових завдань кафедральний колектив зосередився на розвитку перспективного науково-освітнього напрямку «громадське здоров'я».

Як опорна серед однопрофільних кафедр закладів вищої медичної освіти України кафедра у 2018 р. здійснила обґрунтування двох нових сучасних освітніх програм: «Соціальна медицина, громадське здоров'я» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 222 «Медицина» і «Соціальна медицина, громадське здоров'я та основи доказової медицини» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія». Їх було схвалено Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України та рекомендовано для впровадження у навчальний процес. Впродовж 2014-2018 рр. було проведено 4 засідання однопрофільних кафедр ЗВМО України за участю завідувачів кафедр вітчизняних та зарубіжних закладів освіти з Польщі, Словаччини, Чехії, на яких обговорювалися найважливіші питання підготовки кадрів.

Співробітники кафедри працювали у складі міжвідомчих робочих груп з міжнародною участю щодо розробки концепції стратегії розбудови системи громадського здоров'я та з питань розвитку кадрових ресурсів у системі громадського здоров'я; робочої групи МОЗ України з розробки проєктів стандартів вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» галузі знань 22 «Охорона здоров'я»; підкомісії 229 Громадське здоров'я науково-методичної комісії №11 з охорони здоров'я та соціального забезпечення сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН України тощо.

Реалізація освітнього напрямку розбудови громадського здоров'я продовжилася у складі проєктної групи НМУ імені О.О. Богомольця спільно з колегами з кафедр профілактичного напрямку, результатом чого стала розробка проєкту освітньої програми підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої кваліфікації «магістр охорони здоров'я», спеціальності 229 «Громадське здоров'я» та відповідної ліцензійної справи, згідно з якою НМУ імені О. О. Богомольця отримав ліцензію на підготовку магістрів громадського здоров'я.

З ініціативи кафедри у 2022 р. Вченою радою НМУ імені О.О. Богомольця було прийнято рішення про реалізацію в закладі освітньо-професійної програми «Громадське здоров'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти. Програма є унікальною за змістовим наповненням, оскільки в ній органічно поєднані усі освітні компоненти, які дозволяють сформувати у випускників необхідні компетентності для виконання основних оперативних функцій громадського здоров'я та надання послуг громадського здоров'я. Її сформовано у тісній співпраці зі стейкхолдерами, включаючи роботодавців, представників академічної спільноти, громадських організацій, здобувачів вищої освіти.

Програма має інноваційність, оскільки охоплює сучасні світові і європейські стратегії формування кадрів для системи громадського здоров'я, викладені в документах ВООЗ, ЄРБ ВООЗ, рекомендації Європейської асоціації шкіл громадського здоров'я (ASPHER); чіткий вектор інтернаціоналізації завдяки співпраці з колегами з Варшавського медичного університету, Інституту громадського здоров'я Ягелонського університету, Школи громадського здоров'я та громадської медицини Університету Гетеборга в рамках проекту Програми ЄС Erasmus+, який передбачає розвиток мобільності впродовж 2023-2025 рр. Незаперечними перевагами програми є студентоцентрованість навчання, академічна свобода та можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії студентів, практико-орієнтоване навчання, широкі можливості для поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми шляхом виконання магістерських робіт на базі структурного підрозділу Інститут гігієни та екології НМУ імені О.О. Богомольця, що має акредитацію Національної агенції акредитації України на відповідність вимогам до компетенції випробувальних лабораторій ISO17025:2019.

З 27 обов'язкових освітніх компонентів цієї програми 13 викладаються науково-педагогічними працівниками кафедри. Для цього розроблено 13 нових робочих програм та силабусів, створено близько 150 методичних розробок до практичних занять. Підготовлено Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційної роботи магістра та Методичні рекомендації щодо проведення виробничої практики.

Співробітники кафедри очолили роботу з підготовки низки нових підручників та навчальних посібників спільно з представниками однопрофільних кафедр ЗВМО України для забезпечення викладання профільних навчальних дисциплін. Результатом творчої співпраці стало видання нових сучасних підручників «Біостатистика» (2020 р.), «Громадське здоров'я» (2023 р.), навчального посібника «Громадське здоров'я», (2021 р.).

У 2024 р. освітньо-професійна програма «Громадське здоров'я», що реалізується в НМУ імені О.О. Богомольця, успішно пройшла акредитацію НАЗЯВО та отримала сертифікат з визначенням «зразкова».

Співробітники кафедри у складі експертної групи тісно співпрацюють з представниками Центру тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при МОЗ України», ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України» та експертами Бюро ВООЗ в Україні над визначенням мети та структури змісту інтегрованого тестового іспиту Крок 2 зі спеціальності «Громадське здоров'я»; підготували і

передали до банку тестових завдань тестові завдання, долучаються до фахової експертизи екзаменаційних матеріалів іспиту.

Успішному здійсненню освітнього процесу сприяє активна наукова робота співробітників кафедри щодо обґрунтування сучасних стратегій боротьби з неінфекційною патологією, удосконалення профілактичних технологій в первинній ланці охорони здоров'я, розвитку спеціалізованих служб медичної допомоги в умовах реформування охорони здоров'я та розбудови системи громадського здоров'я, вирішення проблем кадрового забезпечення медичних служб та служби громадського здоров'я тощо. В результаті виконання наукової тематики у 2014-2024 рр. обґрунтовано низку функціонально-організаційних та функціонально-структурних моделей, організаційних технологій тощо. Визначено основні напрями вдосконалення кадрового забезпечення служби громадського здоров'я та заходи з їх реалізації. Обґрунтовано пріоритетні заходи, спрямовані на підвищення компетентностей фахівців первинної ланки та спеціалістів в контексті розвитку служби громадського здоров'я, профілактики неінфекційних захворювань та формування здорового способу життя шляхом розробки та впровадження сучасних навчальних програм з соціальної медицини та громадського здоров'я, організації системи тренінгів тощо.

Співпраця з Бюро ВООЗ в Україні у низці програм під егідою ЄРБ ВООЗ, Швейцарської агенції з розвитку та співробітництва тощо завершилася підготовкою та проведенням тренінгу з надання невідкладної та первинної медичної допомоги внутрішньо переміщеним особам для персоналу мобільних підрозділів (2015 р.); розробкою і проведенням на національному рівні «Основного тренінгу для первинної ланки медичної допомоги щодо інтегрованого ведення випадків гіпертензії та діабету» за сприяння МОЗ України, що забезпечило підготовку регіональних тренерів для усіх регіонів України, і в подальшому здійснення каскаду регіональних тренінгів профілактичного спрямування (2017 р.); розробкою програми і проведенням низки тренінгів «Профілактика НІЗ та ведення пацієнтів старших вікових груп з НІЗ в первинній ланці охорони здоров'я» (2017 р.) в регіонах України.

Співробітники кафедри долучалися до розробки Концепції розвитку системи громадського здоров'я (2016 р.); Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку (2018 р.); проекту Національного плану дій щодо скорочення шкідливого вживання алкоголю; є авторами освітніх стандартів підготовки бакалаврів (2020 р.), магістрів (2018 р.), докторів філософії (2022 р.) за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» тощо.

В контексті розвитку наукового потенціалу співробітниками та прикріпленими до кафедри здобувачами впродовж 2014-2024 р. виконувалося 17 дисертаційних робіт, з яких 10 завершено та успішно захищено, у т.ч. 6 докторських і 4 кандидатські та докторів філософії в медицині.

Особлива увага кафедральних співробітників завжди приділялася розвитку молодіжної та студентської науки. Задля цього спільно з науковцями Каролінського інституту на кафедрі було організовано та проведено 2 українсько-шведські тренінги з питань епідеміології для молодих науковців у 2015 р. та 2016 р. Впродовж низки років було реалізовано ініціативну розробку співробітників кафедри – оригінальний цикл для студентської молоді «Наукове дослідження: від А до Я». Під особливою опікою викладачів перебуває робота студентського наукового гуртка. Результатом копіткої роботи з талановитою молоддю стали перемоги гуртківців кафедри у II етапі ВСО з соціальної медицини (2015-2019 рр.); у II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з профілактичної медицини (2015-2022 рр.) та зарубіжних наукових конкурсах, в X Міжнародній науковій конференції молодих вчених (м. Лісабон, Португалія, 2015 р.) – I місце, міжнародному конкурсі студентських наукових робіт (м. Вроцлав, Польща) в рамках X ювілейних Днів громадського здоров'я – II місце в 2017 р. та I місце – в 2018 р. Студентські перемоги яскраво демонструють поступальний розвиток та формування молоді змін фахівців громадського здоров'я.

Інтернаціоналізації освітнього процесу сприяє співпраця науково-педагогічних працівників кафедри з багатьма зарубіжними закладами освіти та науковими установами, зокрема з Польським товариством громадського здоров'я (Варшава, Польща), Інститутом громадського здоров'я Ягелонського університету (Краків, Польща), Вроцлавським медичним університетом (Вроцлав, Польща), Варшавською школою економіки (Варшава, Польща), Інститутом охорони здоров'я сільського населення в Любліні (Польща), Інститутом охорони здоров'я і соціальних послуг Міжнародного Арт-кампусу м. Праги (Чехія), Університету імені Я.А. Коменського в Братиславі (Словаччина), Тбіліського державного університету (Грузія), Державного медичного і фармацевтичного університету імені Н. Тестеміцану (Молдова), Школою громадського здоров'я Гетеборгського університету (Гетеборг, Швеція) та Каролінського інституту (Стокгольм, Швеція) тощо.

Підтвердженням авторитетності фахівців кафедри громадського здоров'я на міжнародному рівні є запрошення їх Незалежною агенцією із забезпечення якості в освіті в якості міжнародних експертів з акредитації освітніх програм з громадського здоров'я у 2017 р. та у 2020 р.; активна публіцистична діяльність у

провідних вітчизняних і зарубіжних фахових наукових виданнях, у т. ч. тих, що індексуються у міжнародних наукометричних базах; членство в редакційних радах та колегіях авторитетних міжнародних та вітчизняних видань; виступи на міжнародних форумах, участь у галузевих робочих групах та міжнародних проєктах тощо.

Сьогодні науково-педагогічні працівники кафедри громадського здоров'я НМУ імені О.О. Богомольця активно продовжують реалізацію науково-освітнього напрямку розвитку громадського здоров'я, зберігаючи і примножуючи славні традиції попередників з підготовки фахівців громадського здоров'я та збагачуючи їх новим змістом відповідно до існуючих викликів і потреб сьогодення та з урахуванням перспектив суспільного розвитку.

ПРИРОДНІ АНКСІОЛІТИКИ: ВИМОГИ СЬОГОДЕННЯ

**Аністратенко Т. І., Велика Н. В., Ситнік О. С., Грянко М. Г., Кос О. М.,
Бабенко М. С.**

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, м. Київ, Україна

Актуальність. Тривожні розлади є найпоширенішими психічними захворюваннями. За оцінками фахівців, їх можна діагностувати у кожній четвертій людини. Тривога, як патологічний розлад, постійна, не пропорційна фактичній загрозі та порушує повсякденне функціонування організму. Кожен другий українець має тривожний сон чи безсоння, сильні перепади настрою; кожен третій - тахікардію, підвищення артеріального тиску. Тривога та занепокоєння пов'язані з відчуттям напруженості, неадекватною втомою, труднощами з концентрацією і мотивацією, дратівливістю, м'язовою напругою, порушенням сну, вегетативними проявами – серцебиттям, пітливістю, тремтінням, сухістю у роті. Ці симптоми здатні призводити до втрати працездатності, труднощів в соціалізації, падіння якості та рівня життя. Для усунення почуття страху, тривоги, для лікування тривожно-депресивних розладів, посттравматичних стресових розладів використовують препарати – анксиолітики, які впливають на передачу нервових імпульсів між нейронами, зменшують активність головного мозку, пригнічують синтез дофаміну та норадреналіну, а також блокують холінергічні рецептори. Хоча препарати можуть зменшувати тривогу та напругу, їх довготривале або неправильне використання може супроводжуватися ризиком фізичної і психічної залежності та побічних